

IV. İSTANBUL ARABULUCULUK KONFERANSI

“Güçlü Diplomasi, Etkin Arabuluculuk”

30 Haziran 2017

KAVRAM KAĞIDI

Anlaşmazlıkların barışçıl yollardan çözümü, ihtilafların önlenmesi ve çözümlenmesine yönelik yaklaşımın birleşik ve bütüncül olması gereğine dair farkındalık, her geçen gün artmaktadır. 4. İstanbul Arabuluculuk Konferansı, şiddetin mevcut ve muhtemel kaynaklarının ortadan kaldırılmasını gerekli kılan sürdürülebilir barış ortamının sağlanması sürecinde arabuluculuğun oynayabileceği rolün araştırılmasını hedeflemekte ve bu yöndeki çalışmalara zamanlı ve yerinde bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Türkiye ve Finlandiya'nın girişimiyle BM'de 2010 yılında tesis edilen Arabuluculuk Dostlar Grubu, anılan tarihten bu yana, arabuluculuğa ilişkin uluslararası farkındalığın artırılması ve arabuluculuğun etkin ve yaygın kullanımının sağlanması hususlarında kaydeder ilerleme sağlamıştır. Her gün daha fazla devlet, arabuluculuktan sağlanabilecek faydalar konusunda ikna olmakta, çok sayıda aktör arabuluculuk alanında çalışmalar yürütmektedir. Arabuluculuğun kurumsallaşmış ve profesyonelleşmiş bir alan haline gelmesine yönelik adımlar atılmaktadır. BM'nin ve BM Arabuluculuk Dostlar Grubunun faaliyetleri, bu tablonun elde edilmesinde büyük ölçüde etkili olmuş, BM Etkin Arabuluculuk Rehberi'nin yayınlanması ise bu süreçte mihenk taşı teşkil etmiştir. AGİT nezdinde de Arabuluculuk Dostlar Grubu, Türkiye, Finlandiya ve İsviçre eş-başkanlıklarında kurulmuştur. Birçok bölgesel ve alt-bölgesel örgüt, çatışmaların barışçıl yollarla önlenmesi ve çözümünde alternatif bir araç olan arabuluculuk yöntemlerinin, kültürünün ve kapasitesinin geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Uluslararası toplum, pozitif barışın kapsamlı bir vizyon gerektirdiği konusunda görüş birliği içindedir. BM Genel Sekreteri António Guterres, görevine başlaması vesilesiyle yaptığı konuşmada, “insani yardımların, sürdürülebilir kalkınmanın ve barışın sürdürülmesinin, aynı üçgenin saç ayaklarını oluşturduğu” sözleriyle bu anlayışı açıkça ifade etmiştir. Guterres'in “Barış için Diplomasi Atağı” girişimi ile BM'nin üç sütunu arasındaki bağlantıyı ve koordinasyonu artırmaya yönelik çabalar, sürdürülebilir barışın inşasına yönelik gayretlere ivme kazandırma amacına yöneliktir.

Benzer şekilde, A/70/1 sayılı, “Dünyamızı Dönüştürmek: Sürdürülebilir Barış için 2030 Gündemi” başlıklı BM Genel Kurulu Kararında da kaydedildiği üzere, “barış olmadan sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kalkınma olmadan da barış sağlanamaz”. 2282 sayılı BM Güvenlik Konseyi (2016) kararında yer alan “kalkınma, barış ve güvenlik ile insan haklarının birbiriyle bağlantılı olduğu ve birbirlerini karşılıklı olarak desteklediği” şeklindeki ifade de bu bakış açısını desteklemektedir. Bu kapsamlı anlayış, 2016 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen, tarihin ilk “Dünya İnsani Zirvesinin” de merkezinde yer almıştır.

Bu çerçevede, IV. İstanbul Arabuluculuk konferansı şu sorulara yanıt aramaktadır: Arabuluculuk, barış için diplomasi atağı ve sürdürülebilir barış gündemiyle ne ölçüde bağlantılıdır? Arabuluculuğun bir araç olarak bu bağlamdaki kullanımı ve etkinliği nasıl artırılabilir? Uluslararası arabuluculuğun ufukları, günümüzün gerilimlerini de kapsayacak şekilde genişletilebilir mi?

Konferans, bu sorular hakkında ayrıntılı yanıtlar aramak suretiyle;

- a) Günümüz ihtilaflarının ve gerilimlerinin değişen doğası karşısında arabuluculuğun etkinliğinin değerlendirilmesini ve arabuluculuk alanındaki mevcut normların, siyasaların ve uygulamaların daha fazla güçlendirilmesi açısından uygun sonuçların çıkarılmasını;
- b) Sürdürülebilir barışa yönelik hedeflere ulaşılabilmesini teminen yerel, ulusal ve bölgesel düzeyde mevcut veya gelişmekte olan arabuluculuk uygulamalarının/ deneyimlerinin değerlendirilmesini ve incelenmesini;
- c) "Barış için arabuluculuğun" (ki " sadece çatışmaların çözümü için arabuluculuktan" farklı bir anlayışı temsil etmektedir), BM Genel Sekreterinin "Barış için Diplomasi Atağı" girişimine, BM'nin "Sürdürülebilir Barış" gündeminin uygulanmasına ve "Medeniyetler İttifakı" girişiminin hedeflerine nasıl daha iyi katkıda bulunabileceğinin ele alınmasını;
- d) "Barış için arabuluculuk" gündeminin güçlendirilmesinin, (eğitim, hukuk, finans ve diğer alanlarda) ulusal, bölgesel ve uluslararası politikalar açısından yaratacağı sonuçların ele alınmasını amaçlamaktadır.

Konferans, bu konuları, uzmanlar düzeyinde tertip edilecek ve detayları aşağıda sunulan üç oturumda ele alacaktır:

1. Sahanın Değerlendirilmesi: Başarılar, Sınamalar ve İleriye Yönelik Çıkarımlar

Arabuluculuk uzmanları, dinamik bir alanda faaliyet göstermektedir. Dünya hızla değiştikçe ve ihtilaflar daha karmaşık bir hale geldikçe, arabulucular daha fazla sınamayla karşı karşıya kalmaktadır.

Arabuluculuk alanında bugüne kadar elde edilen kazanımlar memnuniyet uyandırmakla birlikte, kazanımların muhafaza edilmesi ve daha da ilerletilmesi için, bugüne kadar kaydedilen başarı ve başarısızlıkların nedenlerinin sürekli olarak tahlil edilmesi de dahil olmak üzere, değerlendirme, özeleştirme ve gözden geçirmenin süreklilik arz etmesi gerekmektedir. Dahası, arabuluculuğu sahanın gerçekleri ve gereksinimleri ile daha uyumlu bir hale getirmemiz, ancak yaratıcı tartışmalar ve fikir alış-verişiyle mümkün olabilecektir.

Dördüncü İstanbul Arabuluculuk Konferansında, arabuluculuk çabalarının başarısının artmasına yardımcı olan ya da başarıyı engelleyen etkenler, somut olaylardan çıkartılan dersler temelinde gözden geçirilecektir.

Diğer bir deyişle Konferans, en iyi uygulamalar ve somut deneyimler hakkındaki fikir ve bilgi alışverişini teşvik ederek, arabuluculuk uygulaması ve arabuluculuk araştırmaları alanında yeniliğe zemin hazırlamayı amaçlamaktadır.

2. Arabuluculuğun "Barışın Devamlılığına" Katkısı

Çatışmaların ortaya çıkması ve çözümlenmesi bir devamlılık içinde cereyan etmektedir. BM Genel Sekreterinin ortaya koyduğu barış vizyonu ise, "kapsamlı, modern, etkin ve operasyonel bir barış mimarisinin önleyicilik, ihtilafların çözümlenmesi, barışı koruma, barış inşası ve uzun dönemli kalkınmayı", diğer bir deyişle "barışın devamlılığını" gerektirdiğini belirtmiştir.

Arabuluculuğun, önleme ve ihtilafların çok erken aşamaları dahil, ihtilaf döngüsünün tüm aşamalarındaki yerinin kapsamlı olarak ele alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Konuyla ilgili bir diğer husus, çatışma döngüsünün farklı aşamalarında alınan önlemler arasındaki tamamlayıcılığın ve devamlılığının nasıl güçlendirilebileceği ve arabuluculuğun bu bağlamda nasıl bir rol oynayabileceğidir.

Dördüncü İstanbul Arabuluculuk Konferansı, arabuluculuğun BM Genel Sekreteri'nin "Barış için Diplomasi Atağı" gündemine yapabileceği katkıları araştırarak, bu konular üzerinde yaratıcı ve yenilikçi bir tartışma başlatmayı hedeflemektedir.

3. Arabuluculuğun Geleneksel Olmayan Gerilimlerde Uygulanma Potansiyeli

Günümüzde yaşanan çatışmaların nedenleri çoğalmakta ve önleyicilik ve arabuluculuğun, günümüzün genişleyen gerilimler spektrumundaki rolünün ele alınmasına duyulan ihtiyaç da artmaktadır.

Dünya genelinde artış eğiliminde olduğu gözlemlenen, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık gibi çeşitli siyasi, sosyal ve dini husumetler, ulusal ve uluslararası düzenin sağlıklı işleyişi açısından sorunlar yaratmaktadır. Bu gerilimlerden uzak durabilen toplum ya da ülke sayısı hemen hemen yok gibidir.

Konunun artan önemine rağmen, arabuluculuğun bu tür düşmanlıklardan beslenen gerilim ve çatışmaların önlenmesi veya çözülmesindeki rolü, arabuluculuk çalışmalarında fazla araştırılmış bir saha değildir. Barışçıl ve kapsayıcı toplumların yaratılması hedefi doğrultusunda, arabuluculuktan, özellikle toplumsal düzeyde, bu tür düşmanlıklardan beslenen gerilim ve çatışmaların önlenmesi ve çözülmesinde nasıl istifade edilebileceği hususunda daha fazla inceleme ve kapsamlı tartışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Dördüncü İstanbul Arabuluculuk Konferansı, bu konu üzerine interaktif bir diyalog ortamı sağlayarak, arabuluculuğun çağımızın genişleyen gerilimler spektrumundaki kullanımına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Konferans aynı zamanda, toplum arabuluculuğu ve akran arabuluculuğu gibi yerel arabuluculuk türlerinin siyasal, sosyal ve dini düşmanlıklardan beslenen çatışmalar ya da gerilimler bağlamındaki olası katkılarına ilişkin çıkarımlar yaparak, siyasa odaklı bulgular elde etmeyi amaçlamaktadır. Bu bulgular aynı zamanda, barış süreçlerinde başarının önkoşullarından biri olan ve yerel arabuluculuk faaliyetleri kadar önem taşıyan ulusal sahiplenmeyi de destekleyecektir.

Konferans, ayrıca, farklı düzeylerdeki olası hareket alanları üzerinde durarak, "Barış İçin Arabuluculuk" ve "Medeniyetler İttifakı" girişimlerinin birbirini tamamlayan yönlerini ve bölgesel kuruluşların bu bağlamdaki rolünü ele alacaktır. Bu çerçevede, kadınların arabuluculuk süreçlerine daha fazla dahil olmalarına yönelik halihazırda sürdürülmekte olan çalışmalara ilaveten, BM'de ve bölgesel/bölgelerarası örgütlerde kültürel hassasiyetlere duyarlı arabuluculuk eğitimi ile akran ve genç arabulucuların eğitimi için bir rehber hazırlanması ve gençlerin arabuluculuk süreçlerine dahil edilmesi ve kültürel hassasiyetlere duyarlı arabuluculuk konularında bölgesel ve yerel kapasite inşası konuları da ele alınabilecektir.